

LUND UNIVERSITY

Knut Wicksell - Nationalekonomen

Jonung, Lars

1985

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Jonung, L. (1985). Knut Wicksell - Nationalekonomen. Lund University.

Total number of authors:
1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

79b. Katalogen för *Knut Wicksell. Rebell i det Nya Riket*, Utställning på Lunds Universitetsbibliotek 18/3 - 27/4 1985 med bidrag av Rolf Lindborg "Knut Wicksell - Fritänkaren" och Lars Jonung "Knut Wicksell - Nationalekonomen". Ett opublicerat manuskript av Knut Wicksell "Kvinnlig idealitet och kvinnlig logik" från 1921.

KNUT WICKSELL

Rebell i det Nya Riket

Utställning på
Lunds Universitetsbibliotek

18/3 - 27/4 1985

KNUT WICKSELL
REBELL I DET NYA RIKET

KNUT WICKSELL - FRITÄNKAREN

Den i sten huggna devisen TÄNKA FRITT ÄR STORT MEN TÄNKA RÄTT ÄR STÖRRE över ingången till Uppsala universitets aula är det uppsvenska akademiska konsistoriets svar på en föreläsning som Knut Wicksell höll den 16 mars 1887. I våra dagars akademiska Sverige ("högskolan") skulle väl en vetenskapligt lysande begåvning som en Wicksell eller en Bengt Lidforss, som med kraft och väldig lidelse uppträdde med åsikter stick i stäv mot etablissemanget och mot "allmänintressets" företrädare, fått stå tillbaka för vilken tvärvetenskaplig social medelmått som helst. Kung Oscars tidevarv hade sina sidor. Men en av sidorna var faktiskt att Knut Wicksell kunde bli professor. Vad "allmänintresset" biskopen invände brydde sig vetenskapens män denna gång inte om - och vid professorsutnämningen 1904 hade lundabispen mycket att invända.

Ett sätt att oskadliggöra åsikter är att årgångsmärka dem, förklara dem som typiska för ett visst decennium, underförstått: inte för vårt. Vill man få kampen för ett rättfärdigt samhälle och mot religiös och annan vidskepelse att framstå som någonting gammalt och nattståndet, någonting man kan se ner på liksom med ett milt överseende leende, så är ett sätt att stämpla denna kamp som "åttiotalism". Det är som när man just nu sopar obekväma vettiga läror under mattan genom att helt enkelt ge dem det underliga och ofarliga namnet "nittonhundrasextioåtta". Jag skall därför inte nu använda den vanliga beteckningen "åttiotalist" på Knut Wicksell. Han var lika åttiotalistisk under alla decennier som han fick vara med om.

Innan Anders Kjellström bad mig skriva denna presentation hade jag (uppriktigt sagt) ingen riktig uppfattning om vilket stort namn Knut Wicksell i verkligheten är i den ekonomiska vetenskapens historia. Redan en ytlig värdering, byggd på vad som står i internationella uppslagsverk visar, att sedd som svensk vetenskaplig storhet tycks Wicksell faktiskt närmast höra hemma i den lilla skara dit män som Carl von Linné och Jöns Jacob Berzelius får räknas.

Och detta är ju desto märkligare som Wicksells intresse för nationalekonomi från början sägs ha varit en biprodukt, en biprodukt av viljan att söka råda bot på fattigdom och därav

följande dryckenskap genom födelsekontroll, minskning av den ohejdade folkökningen ("nymalthusianism"). Det var som tjugonioårig Uppsalastudent, före kårens ordförande, som Knut Wicksell gjorde sig omöjlig första gången tack vare sitt kända föredrag Några ord om samhällsolyckornas viktigaste orsak och botemedel med särskilt avseende på dryckenskapen våren 1880. Vad man slås av när man läser detta och andra verk av Wicksell är åskådligheten, konkretionen: det är inte (enbart) genom teoretiska utredningar han skildrar den fattigdom som är dryckenskapens rot, utan han ger målande beskrivningar av hur det faktiskt såg ut och hur det luktade i arbetarhem bara några hundra meter från de platser där det lärda Uppsala bodde i godan ro. Framtiden, tycks Wicksell mena, kommer aldrig att fatta hur eländigt det är, eftersom ingen gör en bild av eländet hos t ex en skomakare mitt i Uppsala, och ingen konstnärs ritstift skulle förföra skildra en sak som hörde till de för en akademisk näsa outhärdligaste: stanken! Det femte eller det sjätte barnet i varje arbetarfamilj komme - som Wicksell skriver i ett senare verk - att födas för att bli en strejkbrytare. Det är väl bekant vilken storm av förbittring och opposition som Wicksell väckte 1880 genom att som den förste i Sverige föreslå användande av preventivmedel, som ett vapen mot fattigdomen. Han varnades skarpt av konsistoriet. Wicksell bannlyste i sitt föredrag också dubbelmoralen i studentvärlden och hävdade att tidiga äktenskap och effektiva preventivmedel vore enda räddningen från den usla ersättning som "glädjeflickan", som man säger, kunde skänka: "Ty bland alla laster, som kunna härska bland ett folk, vet jag icke, om någon är avskryvare än en allmänt utbredd skenhelighet."

Åtskillig uppmärksamhet väckte det när den kristne filosofen Pontus Wikner i Några drag av kulturens offerväsen samma år tog parti för Wicksell på denna punkt: den sexuella nöden bland studenterna vore alltså att betrakta liksom ett offer på kulturens altare.

Knut Wicksells ateistiska religiositet, om man nu kan använda ett uttryck som det, hans medkänsla med förtryckta och framför allt hans sanningslidelse gjorde att han kom att djupt förakta svenska kyrkans inskränkta läror. Ärligt talat måste man ändå säga att det för en människa i dag kan vara svårt att riktigt se allt det lustiga i hans anonymt utgivna Nya berättelser ur

Bibliska historien för större barn av Tante Malin. Genomsedda samt med anmärkningar försedda av Ignatius L. Klipping, utnämnd kyrkoherde i Fåhrvalla och Bondpine församlingar (1889). Men att vi har svårt att se det lustiga beror på att tiden - trots allt! - har gått framåt under det sekel som förflutit. De tokiga åsikter som Tante Malin och den dryga kyrkoherden framför med ett egenkärt och larvigt, stillsamt idiotiskt tonfall finns det belägg för i Skriften, eller också i Dess uttolkare biskoparnas texter; på den punkten lär Knut Wicksell ha varit noga, bl a för att undgå åtal. Som Germund Michanek säger i sin fina inledning till nyutgåvan av Tante Malin 1965, så var skriften omöjlig att åtala, därför att den byggde på vedertagna teologiska läror: "När biskop Billing 1888 hade förklarat att det var bättre för nyfödda barn om föräldrarna krossade deras huvud mot en sten än att de förblev odöpta, då kunde inte gärna Wicksell året efter beskyllas för att ge en osann framställning av kristen ofördragsamhet." Enligt vad kännare påstår så präglas Tante Malins och Ign. L. Klippings utredningar dessutom av en sorts fint småfusck med citat ur Skriften som lär vara typiskt, fortfarande enligt vad kännare säger, för en del teologer. Ibland är fusket inte bara smått och fint utan så grovt, att vilken modern hedning som helst kan se det direkt: så t ex får eleverna i Tante Malins flickskola läsa om ett "förskinn" där Guds ord, enligt vad en snabb kontroll visar, i själva verket handlar om förhud.

Åtalet kom inte förrän efter det klassiska föredraget Tronen, altaret, svärdet och penningpåsen den 2 november 1908 på Folkets hus i Stockholm. Åtalet löd på gäckeri av Guds ord eller sakramenten och avsåg en passus där Wicksell förfäktade (inte förnekade) läran om den obefläckade avelsen genom att låta Josef klaga över "att inte den heliga ande kunde låta mig få göra min lilla Jesus själv". För denna hädelse fick Knut Wicksell avtjäna 2 månaders fängelse i Ystads kronohäkte.

Den animositet eller ovänskap som tycks ha rått mellan Wicksell och Bengt Lidforss kan ha hängt samman med att Lidforss stannade på halva vägen i sin religionskritik och tog bestämt avstånd från en enligt Wicksell hedervärd kämpe som Victor Lennstrand, och naturligtvis med att Wicksell var antimarxist (kanske kan den också ha hängt samman med en viss avund från Lidforss' sida gentemot Wicksell, som trots sina antisocialis-

tiska läror vann åtskillig popularitet i sydsvenska arbetarkretsar). När Wicksell i en av sina ekonomiska skrifter kritiserar Marx för att hans lära leder in på orätt spår genom mervärdeteorin, "sitt tal om kapitalvinsten som obetald arbetskraft", så hävdar han i stället att det "s k" kapitalistiska systemets fel har sina rötter vida djupare ner i samhällsorganisationen än att vara bara en lönefråga, eller en facklig fråga. Wicksell resonerar som upplysningsman i ordets ursprungliga mening; när det gäller hans åsikt om fostrans roll kommer åtminstone jag för min del hellre att tänka på 1780- än på 1880-talet:

"Den sociala frågan i kort begrepp lyder så: varför skall det överhuvud finnas arbetsgivare och arbetstagare, varför rika och fattiga, varför skall den ena födas till en härskarställning, en mer eller mindre sorgfri tillvaro för hela livet, och den andra med samma eller större visshet födas till en underordnad ställning för livet, ofta till livslång nöd och brist? Detta är den sociala frågan, och den skall helt visst lösas även den; de olikheter, som nu söndra människorna, skola, i den mån de kunna visas vara oförnuftiga, lika säkert en dag försvinna, som den s k adliga bördens företräden i det väsentliga redan försvunnit. Men dessa frågor kunna icke lösas på en dag..."

Det onda i samhället hängde enligt Wicksell samman med "nedärvda föreställningssätt" och med nedärvda pengar. Om arvsrätten bleve lika, så att alla ärvde samma del av samhällsförmögenheten", och om "uppfostran och undervisning uteslutande avpassades efter individens egna anlag och hela samhällets gagn i stället för att såsom nu bestämmas av en för uppfostringens verkliga ändamål så likgiltig faktor som föräldrarnas förmögenhetstillstånd" så skulle den sociala frågan på det hela taget vara löst: "Det gäller i stort sett en uppfostnings- och arvsfråga; ty det är genom sin solidare bildning likaväl som genom sina fäderneärvda ägodelar, som överklassen erhåller det försprång på den ekonomiska vädjabanen, som underklassen trots alla ansträngningar endast i undantagsfall kan vinna." Vill vi avskaffa eller mildra klassamhällets verkningar är det viktigt för oss än i dag att minnas denna Knut Wicksells insikt, att underklassare blir kvar i underklassen även om lönefrågan kanske får en rättvis lösning.

Det är bra att det har funnits människor som Knut Wicksell.

Rolf Lindborg, docent i idé- och lärdoms historia vid Lunds universitet.

KNUT WICKSELL - NATIONALEKONOMEN

Knut Wicksell är vårt lands främste nationalekonom. Han tillhör i dag nationalekonomins klassiker. Kring sekelskiftet sammanfattade han på ett lysande sätt de centrala delarna inom den ekonomiska teori som växt fram under den senare hälften av 1800-talet, den s k neoklassiska skolan. Samtidigt innehöll Wicksells syntes en rad originella bidrag till teoriutvecklingen, framför allt inom penningteori, kapitalteori och finansteorin. Som neoklassisk ekonom behöll Wicksell emellertid ett livligt intresse för Smiths, Malthus, Ricardos, Marx och andra klassiska ekonomers arbeten.

Knut Wicksells väg till nationalekonomin var krokig. Han började sin akademiska bana med studier i bl a matematik vid Uppsala universitet på 1870-talet. Han blev gripen av nymalthusianismen under 80-talet och kom till uppfattningen att de sociala problemen i det svenska samhället huvudsakligen hade sin orsak i överbefolkning. Hans botemedel var barnbegränsning med hjälp av preventivmedel. Efter några mycket uppmärksammade föredrag och pamfletter om befolkningsutvecklingen, emigrationen, äktenskapet och religionen framstod Wicksell som en radikal samhällsomstörtare, kritisk mot kyrkan, monarkin och försvaret.

Intresset för sociala problem liksom den kritik han mötte från etablerade ekonomer förde honom in på studier i nationalekonomi. Ett mindre arv, inkomster från journalistisk verksamhet och generösa bidrag från den Lorenska stiftelsen gjorde det möjligt för honom att studera i England och på kontinenten under några år. Dessa år gav honom ingående kännedom om dåtidens ekonomiska teorier.

På 1890-talet publicerade Wicksell inom en kort tidrymd ett antal djuplodande arbeten. År 1893 kom *Über Wert, Kapital und Rente* där han behandlade produktions- kapital- och fördel-

ningsteori, några år senare Finanztheoretische Untersuchungen där han analyserade skatte- och finansieringsfrågor och 1898 Geldzins und Güterpreise där han utvecklade sin penningteori. Detta var en enastående intellektuell prestation. Han sammanfattade sedan sin vetenskapliga produktion i Föreläsningar i nationalekonomi I och II, vilket är det enda större arbete av honom som hittills tryckts på svenska.

Wicksells rykte som radikal och rabulist låg honom i fatet i den vetenskapliga karriären. Hans motståndare kunde dock inte hindra hans utnämning till professor i Lund 1901. Professuren upprätthöll han till 1916.

Wicksell har haft ett stort inflytande såväl på den nationalekonomiska forskningen som på den ekonomiska politiken och samhällsdebatten i Sverige. Följande förhållanden får illustrera detta.

I Geldzins und Güterpreise presenterade Wicksell en teori för prisnivåns förändring vilken visat sig vara hans centrala bidrag till penningteorin. Hans teori om den s k kumulativa processen inspirerade nästa generation av svenska nationalekonomer vid studiet av arbetslösheten under 1930-talet. Ekonomer som Erik Lindahl, Erik Lundberg, Gunnar Myrdal och Bertil Ohlin utvecklade det Wicksellska arvet inom den s k Stockholmskolan. Denna skola representerade ett synsätt på orsakerna till arbetslöshet och utformningen av den ekonomiska politiken som hade många drag gemensamma med det som John Maynard Keynes ungefär samtidigt gav uttryck åt i England.

Wicksells penningteoretiska forskning fick ett direkt inflytande på svensk ekonomisk politik både under 1920- och 1930-talet - ett genomslag från teori till praktisk politik som är unikt. Med den kumulativa processen som teoretisk grund pläderade Wicksell envetet för en prisstabiliseringsnorm. Han ansåg nämligen att det var riksbankens uppgift att genom en lämplig utformning av penningpolitiken hålla prisnivån konstant.

Under och strax efter det första världskriget hade den svenska prisnivån drivits upp kraftigt. Wicksell slogs vid denna tidpunkt energiskt för en nedpressning av prisnivån till den nivå som hade gällt år 1914. Sedan skulle priserna stabiliseras

kring detta läge. Han ansåg att krigsårens inflation hade medfört en orättvis omfördelning av inkomster och förmögenheter. En deflation kombinerad med en "omräkning" av skulder och tillgångar skulle eliminera de orättfärdiga inflationsvinster-
na. Wicksell väntade sig att lönerna mer eller mindre friktionsfritt skulle följa priserna neråt under den erforderliga deflationsprocessen. Motståndet mot Wicksells ståndpunkt fanns främst inom industrikretsar där man fruktade att en deflation skulle skapa arbetslöshet och oro på arbetsmarknaden. Hans linje vann. Deflationspolitiken i början på 1920-talet gav emellertid ett katastrofalt resultat. Arbetslösheten blev enorm, t o m något högre än senare under 1930-talet.

När Sverige lämnade guldmyntfoten i september 1931 följde man åter Wicksells råd. Regeringen angav då som riktlinje för riksbankens beteende att priserna skulle stabiliseras - fast denna gång vid den rådande prisnivån. Sverige blev därmed det första land som officiellt deklarerat prisstabilitet som målet för den ekonomiska politiken. Detta var en framgång inte bara för Wicksells idéer utan även för den nationalekonomiska professionen. I få länder hade ekonomerna ett så direkt inflytande på den ekonomiska politiken som i Sverige.

Devalveringen i september 1931 när Sverige lämnade guldmyntfoten i kombination med Wicksells prisstabiliseringsnorm bidrog till att den svenska ekonomin utvecklades positivt i förhållande till många andra länders under 1930-talet. I jämförelse med dessa åtgärder fick den s k krispolitiken ett marginellt inflytande på arbetslösheten eftersom den var av ringa omfattning och infördes efter det att konjunkturen redan vänt uppåt.

Även i dag är Wicksells norm för penningpolitiken aktuell. Den höga inflationstakten under de senaste 10-15 åren har skapat ett nytt intresse för prisstabilisering som norm.

Wicksell gjorde också inlägg i skattefrågan vilka fått aktuell betydelse. Han var nämligen en av de första ekonomer som analyserade beslutsprocesser vid omröstning i politiskt valda församlingar - ett område som först under de senaste 10-20 åren varit föremål för omfattande forskning. Enligt Wicksell skulle den s k intresseprincipen vara vägledande vid beskattning. Ingen skall betala skatt för ändamål som han eller hon

saknar intresse för och på det parlamentariska planet skall det därför finnas en direkt koppling mellan utgifts- och finansieringsbeslut. Han avvisar principen att skatt skall betalas efter förmåga. I den moderna demokratin skall besluten om beskattning fattas om inte med fullständig enighet i parlamentet så med kvalificerad majoritet. Minoriteten skall ha vétorätt, på så vis skall man undvika "tyranniet hos tillfälliga parlamentariska majoriteter". Wicksell var emellertid noga med att framhäva att hans förslag bara kunde tillämpas om fördelningen av inkomster och förmögenheter var rättvis i utgångsläget.

Som exempel på Wicksells inflytande på svensk samhällsdebatt och idéutveckling kan nämnas att hans kritiska inställning till marxismen är en del av förklaringen till denna åskådnings svårigheter att slå rot såväl inom svensk nationalekonomi som inom arbetarrörelsen. Torsten Gårdlund noterar i sin biografi över Wicksell hur hans undervisning hade som viss tendens "försvaret för nymalthusianismen och kritiken av socialismens idéer".

Wicksell förkastade den marxistiska värde läran. Han framtonade snarast som en radikal liberal i ekonomiska och sociala frågor. Hans grundmurade rykte som vänsterman, hans starka vetenskapliga ställning och hans nära kontakter med förgrundsgestalter inom socialdemokratin torde ha bidragit till att begränsa de marxistiska strömningarna även inom det framväxande arbetarpartiet.

Arvet från Wicksell möter oss på många områden. Wicksells teorier och idéer har visat sig förvånansvärt livskraftiga. Han framstår i dag som en "levande" klassiker inte bara inom sin vetenskap utan även i den tillämpade politiken.

Lars Jonung
Docent i nationalekonomi vid Lunds universitet

TIDEN SOM FORMADE HONOM

1. John Stuart Mill, Om friheten, Upsala 1881.
Svensk översättning av Wicksells gode vän Hjalmar Öhrwall.
2. Charles Darwin, Om arternas uppkomst genom naturligt urval, Stockholm 1871.
3. Herbert Spencer, Inledning till samhällsläran, Stockholm 1880-81.
4. Emile Zola, Lifvets glädje, Stockholm 1884.
5. Georg Brandes, Hovedströmninger i det 19 Aarhundredes Litteratur, Kjöbenhavn 1872.
6. Henrik Ibsen, Brand, Stockholm 1870.
7. August Strindberg, Det nya riket, Skildringar från attentatens och jubelfesternas tidevarf, Stockholm 1882.
8. August Palm, Hvad vil socialdemokraterna? Föredrag i Malmö den 6 november 1881, Stockholm 1932.
9. Gustaf af Geijerstam, Fattigt folk, Stockholm 1884.
10. Georg Drysdale, Samhällslärans grunddrag eller fysisk, sexuel och naturlig religion. En framställning af den verkliga orsaken till och af det enda botemedlet för samhällets tre förnämsta olyckor : fattigdom, prostitution och celibat af en medicine doktor, Stockholm 1878.

PERSONLIG UTVECKLING

11. Simmagistern 1868
12. Studentbetyg 1869
13. Fil.kand.examen 1885

14. Fil.lic.examen 1895
15. Doktorsdiplom 1895
16. Jur.kand. betyg. 1899
17. E.o. professor i Lund 1901
18. Professorsfullmakt 1904
19. Juridiska fakulteten 1913.. Wicksell längst upp till höger
20. Hedersdoktor i Oslo 1911
21. Hedersmedlem i American Economic Association 1923.

SKÖNLITTERÄRT FÖRFATTARSKAP

22. Knut Wicksell, Studenten från Greifswald, Upsala 1878. Studentspex i en akt.
23. Knut Wicksells översättning av Feuillet's "Le pour et le contra", 1870-talet.
24. Knut Wicksell, Romancero, Upsala 1878. Tjugofem studentikosa dikter. Ett exempel:

Resignation

Din vagga stod på lifvets solskens höjder
Och min i låga dalen, det jag vet;
Du håller flickor, du, och jag diet -
Så ojemt delas detta lifvets fröjder.
Men hör likväl: min enkla måttlighet
Jag byter ej mot dina hemoröjder.

BEFOLKNINGSFRÅGAN OCH SEXUALPOLITIKEN

25. Knut Wicksell, Några ord om samhällsolyckernas viktigaste orsak och botemedel, Upsala 1880.
26. Insändare ur tidningen Upsala den 21 februari 1880.
27. Insändare ur tidningen Upsala den 24 februari 1880.
28. Nyhetsartikel ur tidningen Upsala den 26 februari 1880.
29. Wicksells svar på insändaren den 24 februari 1880, tidningen Upsala 26 februari 1880.
30. Knut Wicksell, Svar till mina granskare, Upsala 1880.
31. Knut Wicksell, Om utvandringen dess betydelse och orsaker, Stockholm 1882.
32. Hjalmar Öhryvall, Försiktighetsmått i äktenskapet. En framställning af de s.k. preventiva medlen af en läkare, Stockholm 1886. Förord av Knut Wicksell.
33. Knut Wicksell, Om prostitutionen. Huru mildra och motverka detta samhällsönda. Stockholm 1887.
34. Knut Wicksell, Om äktenskapet och dess framtid, Stockholm 1890.
35. Knut Wicksell, De sexuella frågorna, Stockholm 1890.
36. Knut Wicksell, Barnalstringsfrågan. Föredrag hållet vid Nymalthusianska sällskapet 1925.
37. Knut Wicksell, Fosterfördrivning. Några reflektioner till en aktuell rättsfråga. Stockholm 1925.

EKONOMISKT FÖRFATTARSKAP

38. Knut Wicksell, Über Wert, Kapital und Rente, Jena 1893.
39. Sven Trygg, pseudonym för Knut Wicksell, Våra skatter. Hvilka betala dem och hvilka borde betala, Stockholm 1894.
40. Knut Wicksell, Progressiv beskattning af inkomst och förmögenhet, Stockholm 1895.
- 41a Zur Lehre von der Steuerincidenz 1895
- 41b Knut Wicksell, Finanztheoretische Untersuchungen nebst Darstellung und Kritik des Steuerwesens Schweden, Jena 1896.
42. Knut Wicksell, Geldzins und Güterpreise, Jena 1898.
43. Knut Wicksell, Föreläsningar i nationalekonomi I, Lund 1901.
44. Knut Wicksell, Föreläsningar i nationalekonomi II, Stockholm 1906.
45. Knut Wicksell, Socialiststaten och nutidssamhället. Några socialekonomiska betraktelser, Stockholm 1905.

BREVVÄXLING

46. Brev från ingenjör S.A. Andréé 1880. Andréé uttalar sitt stöd för Wicksell i befolkningsfrågan.
47. Brev från Björnstjerne Björnson 1892.
48. Brev från Ellen Key 1901.
49. Brev från August Strindberg 1888.
50. Brev från Eugen von Böhm-Bawerk 1893.

51. Brev från Vilfredo Pareto 1894.
52. Brev från John Maynard Keynes 1916.
53. Brev från Alfred Marshall 1924.
54. Brev från Joseph Schumpeter 1926.
55. Brev från Léon Walras 1893.

FAMILJEBILDNING

56. Anna Bugges och Knut Wicksells "äktenskapsannons" i DN den 21 augusti 1889.
57. Reaktion på ovanstående annons i Budkaflen den 23 augusti 1889.
58. Reaktion på DN-annonsen i Karlstad-Tidning den 24 augusti 1889.

PROFESSORSUTNÄMNINGEN

59. Handlingar rörande befordringsmål vid Lunds universitet e.o. professuren i nationalekonomi, Lund, 1901.
60. Protestlista från Uppsala till förmån för Wicksell.
61. Wicksells kamp för professuren, Puck 26 september 1901.
62. Biskop Billing kämpar mot Knut Wicksell, karikatyr från 1901.
63. Wicksell utnämnd till professor, Östgöten 2 november 1901.
64. Biskop Billing får bakläxa, Puck 31 oktober 1901.

HÄDELSEÅTALET

65. Knut Wicksell, Tronen, altaret, svärdet och pänningpåsen, Stockholm 1909.
66. Wicksell inför rätta. Teckning i DN 20 november 1908.
67. Wicksell på väg till fängelset, Karbaseñ 1908.
68. Wicksell i Ystad kronohäkte, Söndags-Nisse 1909.
69. Wicksell i Ystad kronohäkte, Puck 16 september 1909.
70. Adam Smith. En undersökning av folkens välstånd, dess natur och orsaker. Lund 1909-11. Delar av boken översattes av Wicksell under fängelsetiden i Ystad.

RADIKAL SAMHÄLLSDEBATT

71. Tante Malin, Nya berättelser ur bibliska historien för större barn, Stockholm 1889. Wicksells drift med uppbyggelse-litteraturen.
72. Tante Malin, nyutgåva, Uppsala 1965.
73. Skrivelse från regeringen att Knut Wicksells son, Sven Dag, ej får befrielse från kristendomsundervisning, 6 mars 1908.
74. Knut Wicksell, Vetenskapen, spiritismen och herr Carl v. Bergen, Stockholm 1891. Wicksells uppgörelse med nyandligheten.
75. Knut Wicksell, Sverige och Ryssland. Huru kan Sverige försvara sin sjelfständighet? Stockholm 1893. Wicksells föredrag i vilket han föreslog ett intimt samarbete mellan Sverige och Ryssland.
76. "Wicksells hönseri", Wicksell och den ryske generalguvenören i Finland enligt Söndags-Nisse 1904.

77. Inbjudan till Malthusianska sällskapets konferens 1922.
78. Knut Wicksell, Nåd och amnesti för politiska fångar med särskilt afseende på Amaltheamännen, Stockholm 1912.
79. Knut Wicksell, Allianser mellan arbetare och arbetsgifvare. En ny företeelse på det socialpolitiska området, Stockholm 1902.
80. Fullmakt ifrån Svenska Freds- och skiljedomsföreningen för Knut Wicksell till 18:e Internationella Fredskongressen i Stockholm den 29 augusti till 9 september 1909.
81. Inbjudan till "Mens Leagues for Woman Suffrage" konferens i Budapest 1913.
82. Inbjudan till "Womans Suffrage Congress" i Budapest 1913.
83. Knut Wicksell, teckning av C. Jensen-Carlén 1918.

NYTRYCK OCH KOMMENTERANDE LITTERATUR OM OCH AV KNUT WICKSELL
UNDER EFTERKRIGSTIDEN

84. Carl G. Uhr, Economic doctrines of Knut Wicksell, California press 1960.
85. Gerhard J. Gröbner, Verteilung von Einkommen und Ressourcen. Knut Wicksells finanztheoretische Leistung in neuerer Sicht, Göttingen 1970.
86. Knut Wicksell, Selected papers on economic theory, London 1958.
87. Knut Wicksell, Lecciones de economia politica 1947.
88. Knut Wicksell, Lezioni di economia politica 1950.
89. Knut Wicksell, Interest and prices 1965.

90. Knut Wicksell, Lezioni di economia politica 1966.
91. Knut Wicksell, Geldzins und Güterpreise 1968.
92. Knut Wicksell, Finanztheoretische Untersuchungen 1969.
93. Vorlesungen über Nationalökonomie. 1-2. 1969.
94. Knut Wicksell, Interesse monetario e prezzi dei beni di Knut Wicksell, Torino 1977.
95. Erik J Knutdtzon, Knut Wicksells tryckta skrifter 1868-1950. 1976
96. Torsten Gårdlund, Knut Wicksell. Rebell i det nya riket, Stockholm 1956.
97. Torsten Gårdlund, The Life of Knut Wicksell 1958.
(A slightly abridged English version)

FOTOGRAFIER

98. Syskonen Wicksell 1866.
 99. Familjen Wicksell i Lund på olika adresser.
 100. Familjebild 1915.
 101. Knut Wicksell i olika åldrar 1878, 1900 och 1906.
-
102. Vid Knut Wicksells bortgång

KVINNLIG IDEALITET OCH KVINNLIG LOGIK
- ett opublicerat manuskript av Knut Wicksell

I sin inledning till bibliografin över Knut Wicksells tryckta skrifter skriver Erik J Knudtzon om Wicksell, att "han hade en oemotståndlig lust att skriva gemälen och tillrättalägga missuppfattningar, varhelst sådana dök upp..." Föreliggande uppsats är ett exempel på denna benägenhet. Wicksell skrev den samma dag som han läste den för honom förargelseväckande artikeln i Dagens Nyheter med rubriken "Tyska kvinnorna äro idealister, ej reaktionära" och underrubriken "Vilja ej veta av en avprutning på moralbuden". Wicksell publicerade emellertid inte sitt gemäle. Möjligen ansåg han den tyskspråkiga skribenten i Berlin alltför oåtkomlig för att göra sig omaket att sända sitt opus, när han väl fått ge uttryck åt sin mening.

Som framgår av Wicksells artikel rör det sig om hur ogifta mödrar skall behandlas. Här framträder inte bara Wicksells medkänsla och vidsyn utan också hans skoningslösa fördömande av självgodhet, hårdhet och brist på logik. "Doktorstiteln tyckes ... icke skydda" mot detta slags logik, skriver han. Ilse Reicke var nämligen Dr. Phil på en avhandling "Das Dichten in psychologischer Beleuchtung", framlagd i Greifswald 1915. 1919-21 var hon redaktör för den dagliga Neue Frauenzeitung. Hennes anknytning till Dagens Nyheter kan sökas i att hon var gift med Hans von Huelsen, som sedan 1919 var tidningens Berlinkorrespondent.

Torun Hedlund-Nyström och Lars Jonung

KVINNLIG IDEALITET OCH KVINNLIG LOGIK

Liksom damernas skor, åtminstone i äldre tid i flertalet fall, hade det stora företrädet framför männens, att de utan åtskillnad kunde användas för höger och venster fot, så har också den kvinnliga logiken den förmånliga egenskapen, att man i den nästan aldrig kan urskilja, hvad som är premiss och hvad konklusion. Den blir härigenom så att säga "ett tveeggat svärd, som går igenom till dess det åtskiljer lif och anda, kropp och själ", och är i det hela mycket farlig att råka ut för. Tilläggas må dock att äfven ett stort antal män med förkärlek begagna sig af detta slags logik - hvilken ju å andra sidan icke är absolut oskiljaktig från kvinnokönet, lika litet som den omnämnda fotbeklädningen. Doktorstiteln tyckes emellertid i hvarje fall icke skydda...

Jag föranledes till dessa reflexioner af en uppsats i Dagens Nyheter för i dag, där en dr Ilse Reicke, Berlin med stort beröm omtalar de kvinnliga post- och telegraftjänstemännens i Tyskland famösa beslut angående ogifta mödrar. Långt ifrån att vilja lemna dessa något stöd i deras bekymmersamma belägenhet fordrar denna så godt som enhälligt fattade resolution att de böra - utstötas ur tjänsten. Författarinnan kallar detta "ett starkt bevis på etisk och kulturell nydaning"; för min del skulle jag hellre vilja beteckna det som ett utslag af hvad jag nyss - ehuru med reservationer - kallat kvinnlig logik. Onekligen väntar man sig nämligen såsom premiss för ett dylikt slut, ett påvisande af, att ogifta mödrar vore speciellt olämpliga för post- och telegraftjänsten. Något sådant förekommer dock icke i artikeln, och det är också svårt att inse hvarmed ett sådant påstående skulle motiveras. Men tydligt är ju, att om alla andra kvinnliga korporationer - affärsbiträden, sömmerskor osv - visade sig lika etiskt och kulturellt nydanade, så skulle de stackars ogifta mödrarna afskäras från alla existensmöjligheter och vore alltså dömda till svältdöden för sig och sina små barn. Så långt vill väl den ärade författarinnan ändå icke gå.

Märkligt är också, att ehuru beslutet påstås ha riktat sig mot den "dubbla moralen", för man och kvinna, så märktes dock intet förslag om, att barnfadren i ett dylikt fall, därest han tillhör post- eller telegrafverket, borde afskedas från sin

tjänst. Jag är icke ens säker på, att ett sådant förslag skulle ha vunnit majoritet på mötet, än mindre blifvit så godt som enhälligt antaget.

Märkvärdigt är slutligen, att författarinnan visar en vida mer förstående ställning, när det gäller borttagandet af det nuvarande straffet för fosterfördrifning. Hon talar där om, att "hänsynen till det menskligas kraf" måste få göra sig gällande gentemot "den stränga etikens fordringar". Detta är äfven min åsikt, ehuru jag kanske skulle ha uttryckt den på ett annat sätt; men om vi nu antaga, att lagstiftningen - såsom den faktiskt är på god väg att göra i snart sagdt alla länder - skulle helt borttaga straffet för fosterfördrifning - på ett tidigt stadium och under vederbörande garantier - så skulle ju faktiskt konsekvensen bli, att en ung kvinna, som med läkar Konstens hjälp lyckats i god tid utplåna följden af ett sitt "felsteg", finge förbli oantastad, men om hon hade nog intressen för "det spirande lifvet" och nog personligt mod att bära och föda fram sitt lilla barn, skulle hon - förutsatt att den omtalade resolutionen finge framgång - bortstötas från sin tjänst. Är sådant idealitet, eller är det motsatsen?

Hur pass mycken verklig öfvertygelse som hos flertalet deltagare låg bakom den omtalade resolutionen, undandrar sig mitt bedömande. I bästa fall dikterades den väl af begäret att hävda "kårens" anseende; endast besinnade man icke, att om en liknande kåranda gjorde sig gällande inom alla kvinnliga sammanslutningar, så skulle resultatet, som sagdt, bli det mest grymma, för att icke säga absurda. Under den välsignade medeltiden blef icke blott den ogifta modren utstött ur samhället; äfven hennes barn kunde aldrig bli upptaget i ett hederligt yrke, utan fick bära sitt sociala stigma från vaggan till grafven. Är det dit vi skola tillbaka? Beslutet säges ha fattats med alla röster mot en. Jag skulle nästan vilja påstå, att denna enda kvinnoröst moraliskt och intellektuellt uppvägar hela det öfvriga sällskapets.

Knut Wicksell
13 augusti 1921

LUNDS UNIVERSITETSBIBLIOTEKS SERIE AV UTSTÄLLNINGSKATALOGER

1. Far är rar
Mannen i illustrerad barnlitteratur från fyra sekler
Sommarutställning 1979
2. Schlyters lagar
1979-11-14 -- 12-15
3. Bilden i boken
Grafisk teknik från medeltid till nutid
Sommarutställning 1980
4. Sinuhe egyptiern/Ostraca Lundensia
1980-11-14 -- 1981-01-30
5. Från Grotius till Grönfors
Sjörätt under 300 år
1981-04-03 -- 04-24
6. Otto Lindblad
Till Studentsångföreningens 150-årsjubileum
1981-04-30 -- 05-25
7. I bunden form
Bokband från fyra sekler
Sommarutställning 1981
8. Thomas Mann på besök hos Buddenbrooks
1981-11-02 -- 12-05
9. Saxa Loquuntur, Stenarna tala
Lithographiens introduktion i Sverige under 1800-talet
1981-12-10 -- 1982-01-10
10. Samuel Pufendorf 350 år
1982-01-15 -- 02-22
11. Kjeld Elfelt
Kritiker - översättare
1982-03-05 -- 04-01

12. ...och skall bevaras för framtiden...
En opretentiös utställning
Sommarutställning 1982
13. Esaias Tegnér 1782-1982
Manuskript, brev och tryck
1982-11-02 -- 12-31
14. Charles Darwin 1809-1882
1983-02-10 -- 03-31
15. Grafisk form - Karl-Erik Forsberg
1983-03-02 -- 03-31
16. Sexton svenska bokillustratörer under 1900-talet
Sommarutställning 1983
17. Sven Nilsson 1787-1883. Vittberömd-mångkunnig-föregångsman
1983-11-21 - 12-09
18. Hjalmar Gullberg - en minnesutställning
1984-01-16 -- 02-11
19. När dansk lag blev svensk i Skåneland
1984-02-27 -- 03-26
20. Bibliotheca Gripenhielmiana
En utställning till 300-årsminnet av Karl XI:s donation
1984-12-04 -- 1985-01-31
21. Knut Wicksell - rebell i det nya riket
1985-03-18 -- 04-27

Pris: 3 kr
Universitetsbiblioteket
Lund 1985
Kontoroffset
LULID/LIBR-1514

ISSN 0281-3823
ISBN 91-7874-003-7